

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton — A társulat minden rendű tagjai a lapra tagdíjakért kapják. — Neutagok részére előfizetési-díj: egészre 4 ft., félre 2 ft., negyedre 1 ft.

Ugy a lap szelemi részét illető cikkeket, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyula-Fehérvárra a varba küldendők.

KÖZPONTOSÍTÁSI TÖREKVÉSEK A HUMANISTIKUS INTÉZMÉNYEK KÖRÉBEN.

(Folyt. és vége.)

Már most egészen más kérdés az, hogy helyese-e a napjainkban követett ezen központosítási rendszer?

A mióta ember él a földön, él benne egyuttal természeténél fogva és padig következetesen, mert a természet következetes, a szabadság iránti törekvés, vagyis törekvés arra, hogy az egyén jóra való képességeit korlátlanul kifejhesse és hasznosíthassa. Végig tekintve az ó-, közép- és újkor legnevezetesebb eseményein egészen napjainkig, melyeknek a szabadság ma is — habár elferdített irányban — vezéreszmójét kepezi: minden művelődési mozzanat ezen törekvésnek jellegét viseli magán, sőt e tekintetben segítségül jött maga a kereszténység, mely bár szt. irataiban a szabadságot és egyenlőséget a tulvilágra helyezi, mégis a népek ezen természetökben rejlő törekvését csak növelé és kifejlésre segíté úgy, hogy nem kevés befolyása volt éppen ezen eszméknek a kereszténység terjedésében azon pogány népeknél, melyek egészen más elvek kormánya alatt éltek, midőn t. i. az ember azért élt a földön, hogy az állam érdekeinek magát egészen feláldozza. Az államok, minél tovább erősbödött a népben ezen törekvés, annál inkább rá voltak kényszerítve fokozatosan azt számba venni és neki tért engedni, de baj volt az s az ma is, hogy nem helyes értelmében, nem természetszerűen fogták fel a nép szabadságra való törekvését s oly módon törekedtek kielégíteni őt, hogy végeredményében kimondták a népfelség uralkodását, melynek korlátlan hatalma ép oly veszedelmes ma, mint bármelyik kényuralom: mert ha az állam jogköre ugyanaz marad, mint volt, akkor egyik formában ép ugy mint másokban a nép, az egyén szabad működési köre, tehetségeinek korlátlan kifejtése egyaránt megbénítva van, nemesak azért, mert annál szűkebbre szorul az egyéni működés köre, minél inkább szélesbítették az állam számára fenntartott dolgok mennyisége; hanem azért is, mert oly állam, mely egyebekben kívül az emberbaráti intézmények ügyeit is a maga részére lefoglalá s ez által polgárainak munkásságát oszlokkenté és irányukban mintegy a gondviselés szere-

pét vállalta magára, magát munkásságának még pillanatnyi megzavarói ellen is biztosítani köteles, mi csak ugy lehetséges, ha az egyének szabadságát tetemesen korlátozza. Ilyen népfelségi korlátlan uralomra való törekvésnek a többi között tehát kifolyása az emberbaráti intézmények központosítása is, mely által az ezéloztatik, hogy a polgárok nézetei, gondolkodásmódja és érzelmei a korlátlanság felé hajló állam javára és nézeteivel megegyezőleg irányoztattassanak.

Ujabb időben majdnem minden állam igényli e jogot magának, még hazánk kormányja is, bár kissé szelídített alakban. De mi nem érthetünk e követeléssel egyet, mert éppen az által, hogy az államhatalom kezelői a polgárok gondolkodásmódját és érzelmeit egy mintára idomítva elérni akarják, hogy ezer meg ezer ember egy testületté forrva, ugy érezzen, gondolkodjék és cselekedjék, mint egyetlen ember, s akként is lehesen felhasználni bizonyos, többnyire a kezelőknek a hatalomban való megmaradása céljára: veszélyeztetve van 1-ször az egyéni szabadság, a mennyiben ezen rendszer mellett az egyes polgároknak lemondaniok kellene minden egyéni tulajdonságokról, azokról t. i. mikkel mások nem bírnak: megtagadniok kellene önálló gondolkodásuknak minden mozzanatát s az államban egészen felolvadniok kellene. De hisz ez a törekvés képtelenség, fogja mondani valaki, mert az egyéni tulajdonságokat előlmi nem lehet, hiszen jól tudjuk, hogy akkor, midőn majdnem minden iskola, egész tudományos tér és irodalom a papság kezében volt, még sem tudta megakadályozni a reformatio keletkezését; avagy Voltaire s a francia forradalmi férfiak legnagyobb része, kik romboló erejüknek legnagyobb részét éppen a papság és egyház ellen fordították, nem a jezsuiták tanítványai valának-e? S ennél fogva az államok képtelenségre nem is törekedhetnek, miből világos, hogy a központosításnak nem is a fennebb mondott célja van. De hát mi volna más? Miért tiltatik meg némely államokban egyesnek ugy, mint társulatnak és vallásfelekezeteknek az iskolaalapítás joga, vagy miért törekszik másutt minden közművelődési intézetet az állam kezei közé keríteni? Avagy az egyesek és testületek közművelődési intézeteket azért nyitnának, hogy azzal, mire minden ember már természeténél fogva törekszik,

„a tökéletesedéssel“ ellenkezőleg a jövő emberiséget ne törekednének szintén emelni ugy értelemben, mint kedélyben? Ezen föltevés meg éppen a legnagyobb képtelenség lenne. Aztán ha nem is lehet minden emberben az egyéni nézeteket megölni, de hogy azok némi czélok szerint bár időre irányozhatók ne lennének, tagadhatatlan! Minélfogva az elmondottak valószínűvé teszik az államok elmondott törekvését az emberbaráti intézmények központosításában akkor is, ha ezen törekvéseknek már akárhányszor nyílt kifejezés is nem adatott volna.

Veszélyeztetni a központosítás 2-szor a polgárok erkölcsi érzületét! Nem tudjuk elképzelni, hogy a mai államok, melyek kilökvén lábuk alól a pozitív vallást, bár ezen emelkedett fel az összes keresztény civilizatio, s még ma is ez az alapja a polgárok műveltségének, minő új alapot teremtettek fennállásuknak, mert az egyenlőség, szabadság eszméi, melyeket bár elferdített értelemben, alapul látszanak elfogadni, szintén a keresztény vallásban találják alapjukat: annyit azonban el kell fogadniok, hogy az elvnek: „Szeressed a te uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből; felebarátodat pedig mint tenned magadat“ követése nélkül nincs erkölcsiség.

De ha az államok minden intézményt csak azért, hogy azokat kezökben tarthassák, azoknak embereit czéljaikra felhasználhassák: állami költségen létesítenek s így megszoktatják a polgárokat azon gondolat-tal, hogy az állam köteles saját önczéljukat a tökéletesedést úgy magukban mint gyermekeikben létesíteni, az állam köteles a polgárok vallásos gyakorlásának eszközeiről, a polgárok elaggottjairól és munkaképteleneiről, a polgárok árváiról és lelenceiről stb. stb. gondoskodni: ugy e tekintetben felszabadítva érezvén magukat Isten, önmaguk és felebarátjaik iránti kötelességeiktől, törekedni fognak ezen kötelességeket más tekintetekben is magukról az államra ruházni vagy erőszakolni, mert ha egyszer tudatára jött a polgárság, hogy háta megett egy hatalom áll, pénzben és tekintélyben nagyobb mint ő, s ez a hatalom szívesen elégtit ki igényeit, ugy nem lehet kételkedni, hogy ezen jó, gazdag ur szívességét kizsákmányolni s önmagát a kiadásoktól megóvni, s azt a pénzt más pillanatnyi örömek megszerzésére fordítani igen hajlandó lesz. Miként emelkedhetnek pedig ily módon az Isten és felebarát iránti szeretet és ragaszkodás s így a közerkölcsiség, nem fogható fel, mert hiszen a jó embereknek egymás iránti szeretete és ragaszkodása tulajdonképpen abban gyökerezik, hogy az emberek anyagi és szellemi szükségükben egymásra vannak utalva, egymás segélyére vannak szoritva, és ha már minden polgár tudja, hogy nem polgártársa, hanem az állam segít rajta minden tekintetben, ugy a felebarát iránti szeretetet és ragaszkodást egyedül és kizárólag az államra ruházza.

Tehetetlen bábbá fajul így az ember, a polgár, ki önmagáért, szellemeért és emberiségeért tenni, áldozni se nem tud, se nem akar; ki midőn nincs a ki helyette tegyen, zsibbadt kezeit, megszökönösödött érdektelenségét legyőzni nem tudja és legszentebb érdekeit dobja áldozatul megszokott tútlenségének; ekkor már igazán

önzövé és anyagivá aljasul, ki míg maga számára más-tól vár mindent: ő maga sajnálja filléreit saját és felebarátai érdekében vagy Istene tiszteletében az áldozat oltárára lerakni.

Ellentétben áll a központosítás 3-szor a polgárok haladásával. Az emberiség örök tökéletesedésének egy-egy mozzanatait az idők folyamában ugy látjuk végrehajtottnak, hogy az bizonyos eszmék és nézetek mellett hosszabb időn keresztül létesítette haladásának és tökéletesedésének egyes mozzanatait, s midőn már a fennálló nézetek és elméletek mellett tovább nem haladhattott, új irányt vágott magának, új eszmék és nézetek alapján egész társadalmi rendjét és életét átalakította, mely nézetek és eszmék az állam nézeteivel sokszor homlokegyenest ellenkeztek. Valljon már most, ha sikerülne valamely államnak a központosítás segélyével — miként fönnebb látók — oly tökéletesen lekötöni polgárait, hogy az nem gondolkodnék és nem érezne más-ként, mint állama, feltehető-e, hogy az állam önmagától oly eszmék felkeltésén munkálna, mely minden eddigi nézeteivel és intézkedéseivel ellenkező, polgárait csendes, nyugodt vagy jobban mondva holt állapotából, melyet éppen elérni törekedett, felzavarja s más nézetre, társadalmi szokásokra stb. vezesse, különösen, ha megfontoljuk, hogy ezen átalakulás sokszor erős rázkodásokat, kormányforma-változásokat stb. idézett elő.

De továbbá akár az ő, vagy az új-korra, akár azon népekre, melyek haladnak, avagy azokra, melyeket tespedni látunk, fordítjuk figyelmünket, mindenütt ugyanazon tüneménynyel találkozunk: azzal, hogy különböző erők tevékenysége s azoknak ellentéte nélkül nincsen haladás. Ezen ellentét a többi között az államban egymás mellett létező különböző erők tevékenységéből fejlődhetik ki ott, hol a polgárok szabadsága, azaz tehetségeiknek korlátlan kifejtése vagy semmiképpen vagy csak csekély mértékben van akadályozva: mihelyt az államban létező erők egyike a többit alávetette magának, azaz mihelyt sikerült az államnak amaz egyenlő gondolkodást és érzést létesíteni, hol ellenkező nézetek harcát nem vívhatnak egymással, vége a haladásnak is.

Görögország azon időben vala műveltségének legmagasabb fokán, midőn apró független államokra osztott, s azért is haladta túl az ő-kor minden népeit műveltségben, mert azon élénk, folytonos ellentét, melyben részei egymáshoz állottak, az összes erők oly mindenoldalú tevékenységét fejtette ki, minőt az ő-korban hasztalan keresünk. Ellenben soha sem volt szellemi és anyagi fejlődésére nézve látszólag kedvezőbb viszonyok közt, mint a római császárok csendes uralma alatt. A kítünő szellemeket nem vette többé igénybe a politika, s a kik hir után sovárogtak, a tudományokra és művészetekre vetették magukat, melyek tiszteletben és vagyonban részesültek. A görög nyelv a legműveltebb rómaiak nyelve lön s mindemellett e kor a görög művészetre és tudományra egyaránt a hanyatlás korszaka volt.

Rómának nagyságát azon időből csodáljuk, midőn a város belsejében patriciusok és plebeiusok, a köz-

társasági szabadságot és az egyesek uralmát védők állottak szemközt, vagy midőn Róma az egész ismert világgal küzdött: mihelyt azonban azokat meghódítván, a népek minden osztálya egy iga alá hajtatók, vége lett haladásának is. Avagy nem akkor volt-e legnagyobb szerű tényeiben a kereszténység, midőn mágiák állottak készen ezen égi tanok hirdetőinek és vallóinak részére egyaránt?

Mindezek a legtisztább bizonyítékok arra, mikép minden valódi haladásnak forrását egy nemzetnek sok oldalu munkássága által mozgalomban tartott benső ereje képezi. Mikor a fa a tavasz viharai által téli nyugalmából felrázva első lombját hajtja, ez virágzásának is időszaka. Ezt tapasztaljuk a tudomány és művészet körében is. Mi az izgatottság pillanatában, a különböző egyéni tehetségek érvényesítésének küzdelmeiben létre jött, az a nyugalom, a központosított gondolkodás és érzés idejében fenmaradhat, de ha a virágzás kora elmúlt, minden gyámi pártfogolás legfőbb azt eszközölheti, hogy a mi benső kényszerűségből támadott, később mint gyári cikk nagy ügyességgel utánozzatik. — Így Eötvös, XIX. század uralkodói eszméi.

De hogy a legteljesebb mértékben létesített központosítás hatása is példában legyen bemutatva, térjünk be Chinába. „hol a főhatalom egy nagy nép egész léte fölött korlátlanul uralkodik, hol minden mozgalom a középpontból származik, hol az igazgatásnak minden szála **egyesítve van**, s hol az államhatalom cselekményeiben a nép java szolgál **zsinormértékül**. A mit az állam korlátlan hatalma a népert tenni képes, Chinában minden megtörtént. Főfigyelem **van** fordítva az oktatásra: hogy anyagi károktól megóvassék minden egyes, a legszigorúbb rendőri felügyelet alatt áll; az erkölcsiség törvényei állami törvényekké vannak emelve s még a családi élet is azon dolgok körébe vonatott, mikről az állam gondoskodik. China népessége ezen atyáskodó felügyelet alatt hihetetlen számra szaporodott: nincs ország, a mely jobban volna művelve, melyben az ipar a rendelkezésre álló eszközökhöz képest jobban kifejlődött volna. Kétségkívül itt is annyi milliónak tevékenysége s a különböző örök századokig tartó haza teremtő azon anyagot, melyből a kínai állam szabályszerű épülete alkottatott s számos államférfiu következetes erőfeszítése vala szükséges, míg az igazgatás e csodálatos gépezete elkészülhet s az egyén önálló munkásságát az államnak tökéletesen alávetni sikerült. És midőn a nagy mű be lön végezve, midőn China csaknem mindent elért, mit manapság is az államférfiak a tőkély eszményképének tartanak, valjon mindennek eredménye nem a legáltalánosabb tepedés-e, mely a kínai birodalmat műveltsége 100 éves felületén tartja, s ezt nem állami szerkezetének, jobban mondva a központosított hatalomnak köszönheti-e, s valjon nem állana-e fordulat be, mihelyt a lét ezen örök egyformasága az egyéni tulajdonságok kifejlődhetése alapján a szabadabb mozgás által megzavartatnék.“ — Így ismét Eötvös, a XIX. század uralkodó eszméiben.

És ha a központosításnak ezen vázolt boldogságát

Éuropa népeire akarnók elképzelni, akkor Tocqueville Eötvös rajzát népesítené be képzeletünk: „látom sokaságát számtalan hasonló s egyenlő embereknek, kik minduntalan önszemélyeiket veszik czélul, hogy maguknak holmi apró s mindennapi örömeiket szerezzenek, melyek aztán lelküket egészen betöltik. Közülök mindenik elkülönözve, gyermekei s magánbarátai képezik rá nézve az egész emberi nemet: a mi egyébiránt polgártársait illeti, azoknak szomszédságában él, de nem látja őket; velök érintkeznek, de ezt nem érezi; csupán önmagában s önmagáért létezik, s ha van is még családja, annyit mondhatni, hogy hazája nincs többé.“

„Ezek fölött egy roppant gyámnoki hatalom emelkedik, mely egyedül maga akar biztosítást adni élvezeteiknek s örködni sorsuk felett. E hatalom korlátlan, minden részletre kiterjeszkedő, szabályos, előrelátó és szelid. Hasonlítana az atyai hatalomhoz, ha neki is az embereket férfikorra készíteni volna czélja; de ellenkezőleg szereti, ha a polgárok vigadnak, csakhogy vigadásnál egyébről ne gondolkozzanak; szeret dolgozni jól-létükön, de annak egyedüli ügyviselője s bírāja akar lenni; gondoskodik biztonságukról, előrelátja s biztosítja szükségüket, könnyíti gyönyöreiket, vezeti főbb ügyeiket, igazgatja iparukat, szabályozza előhaladásukat, felosztja örökségeiket: csak az esik neki nehezére, miért nem mentheti már fel őket egészen a gondolkodás fáradtságától s az élet terhétől is?“

Elég világosan törekedénk a központosítási törekvések eredményeit vázolni. Még, hála az égnek, ezen eredményektől mint okozatoktól messze állunk, mert az ok is csak újabb időben kezd tért foglalni s az sem abszolút föltétlenséggel; de a törekvéseket észleljük különösen a közművelődési és emberbaráti intézmények körül, midőn egyes közegek a törvény intentioit tubuzgóságukban félre magyarázzák s a központosítás áldásában akarnak részesíteni. Felemelni kívántuk tehát szavakat, hogy csekélységünkhöz képest felebarátainkat ezen áldással megismertetvén, őket, ha lehet, attól a hazai művelődés érdekében visszatartsuk. Áj.

HIU REMÉNY.

Nagyra van Vadas A. ur Réveillaud-nak Genfben „A protestantismus hivatásáról“ tartott beszédével, melyben ez a protestantismusnak egész Éuropa fölé kiterjesztendő hatalmáról s egyeduralkodásáról¹ álmadozik. Oh Vadas uram, Vadas uram, hogy lehet már ily beszédek készpénz gyanánt venni, s abból még Szász Domokosur lapjának vezérezkettis faragni! Hát, Vadas uram, nem veszi észre, miszerint Réveillaud ur újságszerkesztő akar lenni, s előfizetőket jött fogdosni Genfbe, mert Franciaország nem sok kilátást nyújt, s hogy ilyenkor szokás a nagyhangú frázisok szelbombáit a levegőnek eresztetni? No de ha elfogultsága oly nagy volna, hogy önt óriási nagy tévedéséről egyszerű figyelmeztetésünk nem volna képes meggyőzni, s mely ábrándjaiból felrázni, szolgálhatunk erősebb ébrésztővel is, melyet ime egész készséggel nyújtunk önnek, közrebocsátván e becses lapokban azt, mit egy kitünő német lapocská — Münsteri Sonntagsblatt — a kath. egyház kiterjedtsége és jövő reményéről hiteles és kézzelfogható okmányok

alaján, nem pedig üres frázisokban mond, midőn így ír: Valami nagy, valami magasztos a kath. egyház. Hasonló egy nagy népesaláddhoz, melynek élén a pápa mint családfő és központ áll. Önmagában egy és osztatlan, feljeli a legkülönbözőbb népeket és ki van terjeszkedve az egész világra. A **katholikus** szó tehát rá nézve nem valami pusztá hang, visszhangzik az minden nyelven. E szót ismeri a megtért indián és eszkimo Kanada örök-bőlepte sivatagjain. E szót érvényre emeli a megkeresztelt Kanak az Ausztrália melletti szigeteken. Mily nagy tehát a kath. egyház tagjainak összes száma?

Megkísértjük legalább hozzávetőleg meghatározni:

Europa. Spanyolország a kanári szigetekkel 10.830.000. Portugália Azorok és Madeirával 4.380.000. Olaszország 20.700.000. Belgium Luxemburggal 5.300.000. Franciaország 35.500.000. Ausztria-Magyarország 27.050.000. Nagybrittania 6.200.000. Oroszország a lengyel tartományokkal 7.300.000. Svájc 1.100.000. Németország 14.000.000. Németalföld 1.330.000. Svédország, Norvégia és Dánia 5.000. Románia, Görögország, Szerbia 70.000. Törökország 700.000. Összesen 148.385.000.

Ázsia. Itt mi mindenekelőtt ósrégi figyelemre méltó nemzetekre találunk: 540.000 Maronita a Libanon hegyén, 35.000 egyesült Jakobita, 30.000 egyesült Kaldéus, 20.000 Melchita, 35.000 egyesült örmény, aztán Kisázsia- és Palestinában 70.000 kathol. latin (legtöbbré nyire olaszok és francziák), összesen 720.000. Élő- és Hátso-Indiában Birmával és Iránnal 1.550.000. Anam- és Kambodzsában 540.000. Chinában Tibet, Mongolia- és Mandsurával 450.000. Korea- és Japánban 35.000. A Sundaszigeteken Makaoval 100.000 és a Philippini szigeteken 4.320.000. Mindössze 7.715.000.

Afrika. Egyptom, Tripolis, Tunis, Algier- és Marokkóban összesen 300.000. A Kap, Verdiszigetek és Szenegambia 115.000 katolikust számlálnak. Lagos, Gabun-Kingo, Kapstadt, Madagaskar és Abyssinia missziói helységeikben körülbelül 60.000-re megy a megtértek száma. A Réumo-sziget és szt. Móríc 310.000 kath. lelket számláló lakossággal birnak. Nagyon nehéz azonban a katolikusok számát meghatározni Portugália nyugat- és keletafrika gyarmataiban. Portugália ezen gyarmatok lakóit, kiknek számát 3¹/₂ millióra teszik, mind katolikusoknak ismeri el. Ezt mi is megtehetnők, ha csak elég pap volna e szegény gyarmatosok oktatására, miben ott nagy hiány van. Hogy tehát sokat ne is mondjunk, vegyünk fel ott csak 700.000 katolikust: az összes leend 1.485.000.

Amerika. Britt-Északamerika 1.800.000. Egyesült-Államok 6.500.000. Nyugatindia 3.000.000. Mexiko 9.200.000. Középpamerika 2.700.000. Brazília 10.000.000. Délamerikai köztársaságok 15.300.000. Össz. 49.190.000.

Ausztrália. Ausztrália Tasmaniával 450.000. Újzeeland 70.000. Polynesia a Sandwichszigetekkel 60.000. Összesen 580.000.

E szerint a **katolikusok** száma:

Europában . . .	148.385.000.
Ázsiában . . .	7.715.000.
Afrikában . . .	1.485.000.
Amerikában . . .	49.100.000.
Ausztráliában . . .	580.000.
Összesen . . .	208.355.000.

És e 208 millió katolikus óriási birodalmát a pápa kormányozza 70 bíbornok, 12 patriárcha, 170 érsek és több mint 700 püspök közreműködése mellett. Már ha egy éleselméjű bölcész szavai szerint a szép nem egyéb mint különfeleség az egységben, úgy semmi sem lehet szebb e világon, mint a kath. egyház, mert ez a nemzetek legnagyobb különfeleségeit egyesítette a hit és vallásban. Nem egy nap, de nem is egy év alatt vitte véghez e csodaművet, hanem több mint 1800 évig dolgozott azon, míg a mai tőkélyre emelhetze.

És így több mint 18 százada áll tehát ezen egyház, mint az igazság megdönthetetlen oszlopa és alapja. 18 század óta tenyész és nevededik ama fa, mely az Üdvözítő által elhíntett mustármagból csírázott föl, kiterjesztvén hatalmas ágait az egész földkerekségre. Minden idők veszteljes zivatara ártalmatlanul vonult el fölötté: dúsgazdag lombkoronáját többször megrázta ugyan a tomboló vihar, több gyenge ágat letört ugyan a dühöngő szélvész, de maga a fa rendíthetetlenül állt ellen minden támadásnak, mert gyökereit mély és biztos talajba bocsátotta. És soha sem is fog rajta erőt venni a pokol minden támadása, mert Krisztus vele marad a világ végéig.

Nagy dolgokat vitt végbe ezen egyház a multban, nagy dolgoknak szülőanyja ő ma is, és nagy dolgokat fog létrehozni a jövőben is. Csakis övé a jövő, bárha egyelőre nagyon is komoly- és sötétnek látszik az, miután hit, remény és szeretet mindinkább kezdenek elenyészni az emberi szívekben. Jelenleg is egy borzasztó viharnak nézünk elébe. A távoli láthatáron nehéz, koromsötét felhők tornyosulnak. Itt-ott már ezikáznak a villámok, s az eget- és földetrazó dörgések megfélemlítik az emberi szíveket. Aggódva és kétségbeesetten hordjuk körül tekintetünket. Hol van az, ki megszabadít szorongattatásunktól? Erre képtelen az állam, képtelenek a Rómától elszakadt egyházak. Avagy mit tehetnének eme felekezetek? Elszakadva Rómától az egység központja- és az egyházi szabadság egyedüli bajnokától, az állam-moloch lenyüggő karjaiba vetik magukat, úgy, hogy minden szabadabb mozgás: képtelenek. Hitetlenség belül, szolgaság kívül, és ismertetőjele minden a kath. egyháztól elszakadt egyháznak. Hogy nyújthatnának tehát ők védőkart a szorongatott emberiség felé a bomladozó társadalmi rend és erkölcsi súlyedés gyors léptekkel közelgő veszélyében?

Csak egy hatalom ismeri és méltatja a jelen idők rákfenejét, s van egyszermind birtokában az enyhítő balszamnak, mely gyógyírként tud hatni az emberiség testén ejtett nagy sebre: a kath. egyház. De az orvosság alkalmazása, mint minden orvosi mütét küzdelem- és fáradsággal jár.

„Per cruce[m] ad lucem“, mondá a boldog emlékü Mallinkrodt. Ez volt mindig s ez is lesz a kath. egyház győzelemre vezető jelszava.

Még tombol a kulturharez, kísérve a hitetlenség és szeretetlenség által, s talán tombolni fog még, míg hit, vallás és erkölcs megsemmisítve, s a népek egy feneketlen örvénynek lesznek áldozataivá. De akkor legalább meg fogják ismerni, hogy a világ Isten nélkül fön nem állhat, akkor a kath. egyházat nem fogják többé félreismerni, hanem igenis be fogják látni, hogy egye

ül a kath. egyházban, mint a rend, jog és valódi műveltség előmozdításában kell és lehet a szabadulást keresni és föltalálni." Igen, Vadás utam, ez nem hín remény, mint az önö: ez a kath. egyház alapos reménye, azon egyházé, mely fölött Ön szerint „már a halál angyala átröppent”. Igen átröppent, de jegyezze meg jól, úgy mint hajdan az „angelus exterminator” az aegyptomi zsidók háza fölött.

Oriens.

TÁRCZA.

ŐSZSZELE.

1878. nov. 2. —

Sötét köd ül a bús tájra,
Mintha csak a szive fájna...
Lehull a fák zöld levele,
Malandóság játszik vele...

Hol a virány elköltözött —:
Itt bolygok a sírok között.
Itt van szegény apám sirja,
Lelkem fájdalmát rá sirja...

Mult emléken gondolkodom,
Keblem sötét, mint egy bús rom...
De ott csüng a rom repkénye:
Élő hitem szép reménye...

S habár sírok, szívem gyászol,
Lelkemhez egy édes hang szól...
Azt zúgja hitem vigasza:
Van egy szebb élet tavasza!

Fülei Sz. Lajos.

KÖZÜGYI ÉRTESÍTÉSEK.

Csik-Szent-Király. 1878. nov. 5. A megye- és hazaszerető lelkesülten üdvözölt kedves lapunk a „Köznyelődés” hasábján egy közjogi kérdést vagyok bátor kockáztatni. Ugyanis esperesi kerületünk egyik hitközségében, a következő eset merült fel.

Egy jó érzelmű hívő haldokló ágyán az ottani „Ürkápolnája” renovatójára, melyben minden csütörtökön istenítisztelet tartatik, 100 o. ért. frtot hagyományozott. A hátramaradt özvegy nő a hagyományozott összeget az egyház pénztárába be is fizette, s ez azt az éppen szükséges újításokra elköltötte. Később az özvegyre szállt vagyon után átszállítási illeték rovatóván ki a végrendeletben említett 100 frt után is, az egyház pénztára 20 frt illeték fizetésével terheltetett meg.

De ezen fizetést a derék plébános az egyházra nézve sérelmesnek látván, az ellen a kolozsvári főszámvévőszékhez fölebbezett, mire ez június hó 2-án 1783. szám alatt következőleg válaszol:

„Megjegyeztetik, hogy, a templom fenntartására szánt hagyomány nem tartozván az 1868 évi 23-ik törvényezikk 21-ik §. szerinti illetékmentes hagyományok közé, jogosan lett illeték alá vonva.”

Már pedig a bélyeg és illetékek, valamint a díjak tárgyában 1868-ban szentesített 23-ik törvényezikk idézett §-sa így hangzik:

„A tudományi, közoktatási és közjótékonyági célokra tett hagyományok és ajándékozások illetékmentesek.”

Tehát a kolozsvári főszámvévőszéki hivatal szerint a templomokra tett hagyományok nem közjótékonyági célokra tett hagyományok.

Azt hiszem ehez sok szó hozzáfér, ez az egyházat illetőleg a lelkeskedő papságot igen közelről érdeklő jogi kérdés, szellőztessük meg tehát, s ha megállapodásra jöttünk, kérjünk törvénytárgyarázatot nem a kolozsvári számvévőszéktől, hanem annál illetékesebb helyről. *)

Ferenzi K.

Csiksomlyó, 1878. nov. 6. A csiksomlyói gymnasium könyvtárba tankönyveket ajándékoztak:

1878. iskolai év végén: Balás András IV. osztályos tanuló 50 kr, Barthos Miklós VIII. o. 1 frt 20 kr, Tompos Mátyás V. o. 20 kr, Longhy István VI. o. 80 kr, Sólyom Géza II. o. 80 kr, Kóródi Péter III. o. 80 kr, Hidegh István III. o. 80 kr, Sántha András IV. o. 60 kr, Nagy Domokos V. o. 1 frt, Szabó József V. o. 15 kr, Fülöp Sándor VII. o. 1 frt 30 kr, Nagy Ferencz VII. o. 8 frt (ezért jelen tanévben ingyen kapott minden tankönyvet), Bidiga István V. o. 30 kr, Puskás Ferencz VI. o. 1 frt 80 kr, Kóródi Elek VIII. o. 6 frt, Birta József VIII. o. 1 frt értékű tankönyvet ajándékoztak.

1878. tanévben: Salamon Árpád IV. o. 2 frt 20 kr, Bartalis Szerafin sz. Ferencz-rendű szerzetes 1 frt 60 kr, Boeskor István VI. o. 2 frt, Imre Gergely VII. o. 2 frt 50 kr, Becze Ferencz VI. o. 2 frt, Szabó Lajos II. o. 1 frt, Balló Gábor IV. o. 3 frt 20 kr, Szabó József IV. o. 80 kr, Bartha Gergely II. o. 80 kr, Tamás Árpád VII. o. 2 frt 60 kr, Balási Lajos III. o. 80 kr, Szász Károly III. o. 1 frt 40 kr, Gecző Béla VIII. o. 4 frt 40 kr, Sólyom Géza III. o. 40 kr, Kovács János VI. o. 1 frt 20 kr, Konesag Ignác VI. o. 70 kr, Kovács Árpád VII. o. 2 frt 20 kr, Pál József VIII. o. 1 frt 50 kr, Dóczy András V. o. 60 kr értékű tankönyvet adományoztak.

Köszönet a nemes eszméért hevülni tudó ifjaknak!

Szabó István, s. k.
könyvtárnok.

A KÉPEK GONDOZÁSÁRÓL.

Erdélyben tett utazásaim alkalmával volt szerencsém a sok, kontárkéz által mázolt s a nép vallásos áhitatát éppen nem fokozó templomi képek** között

*) Ki a törvény világos szava ellen tesz, az a nyilvánosság előtt méltán megrovandó. Tehát a főnebb említett eljárás is. Fönmarad pedig az illető plébános urnak azon joga és egyszersmind kötelessége, hogy a jelen esetben fölebbviteli uton is érvényesítse a törvény idevonatkozó szavát.

Szerk.

**) Mint biztos kütfölből tudjuk, az áldozatoktól vissza nem rettenő, gondos főpásztor figyelme e tárgyra is kiterjedt és saját költségén több új képet festetett, melyek által nemcsak a hívek izlését és vallásos érzületét, hanem egyszersmind a hazai képzőművészeteket is — különösen az egyházi festészet terén — fejleszteni kívánja.

olyanokat is látni, melyek nagy értékűek s valódi művészi kivitelűek; azonban sajnosan tapasztaltam azt is, hogy gyakran az ily művek iránt sem tanúsítanak oly figyelmet, oly bánásmódot, minőt valóban megérdemelnének, sőt a vasokos rúdra erősített, kemény s kopott sertéjú kefék, szappan- és lúg-, mészeseppek, vastag vászon törölrongyok stb. által okozott bemélyedések, repedezések, kisebb-nagyobb barna és sárgás foltok nyilvános vádlóképpen tanuskodnak azon durvaságról, melyben tisztogatás alkalmával részesülni szerencsétlenségök vala. Nem állítom, hogy a festmények megromlásának oka kizárólag a gondatlan tisztogatásban rejlik; lehet rá eset, hogy a festék- és vászongyártót terheli a vád, mi azonban ritkán történhetik meg, mert a gyakorlottabb festők saját és mások tapasztalataik nyomán ismerik már azon helyeket, hol jó minőségű festőszereket kaphatni.

Ezek előrebocsátása után a következőkre hívjuk fel az illetők figyelmét:

a) Szappanos vízzel vagy lúggal nem szabad az olajfestményeket megmosni, mert ezek által a fűrészfesték egy-egy helyen föloldódván, a kép fölepén kijavíthatlan foltok maradnak hátra, sőt idővel az alapozott vászon elveszti puha ruganyosságát, merevvé leszen s a festék rajta megrepedezik s lehull.

b) Durva vászondarabokkal sem lehet a port eltávolítani, mivel dörzsölés közben a felső átfestett vékony réteg (lazur) csakhamar meghomályosul, lisztnemű anyaggá válik s eltűnik.

c) Óvakodni kell a pókháló leszedésére használt kefeceprű alkalmazásától is, miután az többnyire mészporral és elporlott vakolatrészeccskékkel lévén telítve, részint vegy bomlást idéznek elő, részint pedig a legszembetűnőbb színeletet összekarcolás által megsemmisítik.

d) Meszelésnél és nagyobb tisztogatások alkalmával gondosan le kell takarni a képeket.

e) A szét. képek előtt égni szokott gyertyák lehetőleg távol helyezendők s lángjuk úgy oltandó ki, hogy ne füstöljenek.

f) A képre netán lerakodott por az e czélra készült, finom szőrű kefével, tollbokrétával vagy szegényeség esetén tiszta, száraz tollseprűvel távolítandó el.

g) A véletlenül történt sérülések restaurálását csak képzett szakértőre kell bízni: ennek hiányában pedig jobb a hibát javítatlanul hagyni, mint valamely kontárkéz által az egész képet összeroncoltatni.

Gyulafehérvári.

ELMÉSSÉGEK.

— **Az állam és az élőfa.** (Hasonlat.) Az állam terebélyes nagy élőfához hasonlít. Legfelül, az éghez közelebb, tündöklök annak koronája a napnak sugaraiban. Az erőteljes ágak, melyek a villámok és viharokkal dacolnak, nem egyebek, mint a hadsereg; a fának virága a nemesség; a zöld ágak a tudósok és bölcseszek; a galylek közt csevegő madarak a költők és művészek. A fának arany gyümölcsei az ipar és kereskedelem férfait jelképezik. Mélyen alant, látatlanul, földdel takarva rej-

lik a fának szívós és kerges, nem tetszetős, pipere nélküli gyökere; pedig ez azon alap, melyen az egész fa nyugszik: ezen gyökert az államban népek nevezzük! A gyökér azonban nagyon is mélyen rejtlenék, a korona nagyon magasan állana, ha nem volna valami más is a közté közt, s ez a fánál a törzs az ő egyszerű kerges héjával: a földművelő, kézműves és iparos polgár a maga egyszerű öltözetében. Hogyha a fának bele ép állapotban, vagyis a polgárnak szíve helyén van, hiában rágódik a kártékony féreg a gyökéren, hiában süvölt a vihar az ágak közt; a törzs az ő egyszerű öltözetében szilárdan áll s összetartja a gyökert és a koronát, a gyökéren élő mérgező gombák, a törzshöz tapadó mohok, a fölfelé kuszó élődi növények nem árthatnak annak, s ez ilyenek letépetvén, tüzre vettetnek. A fának gyarapodásához azonban még valamivel több is kívánatik, mint a polgárnak becsületessége: tudniillik az életető harmat, mely azt megelevenítse, s az eső, mely a föld talaját termékenyítse, vagyis más szóval Istennek áldása! (Gyur. A.) Ajánljuk e szép hasonlatot a honatyák és honfiak figyelmébe.

— **Halotti prédikáció.** Egy itkányosságáról szélesen ismert földbirtokos meghalálózván, a temetési szertartást végző plébános gyászbeszédét következő szavakkal fejezte be: „Végre mondjátok, K. A., kihez hasonlítam a boldogultat legalkalmasabban? A naphoz? Ennek fénye igen vakító; szemébe oly élvezettel nem tekinthetünk, mint a mi elhunyt kedves urunk szemébe. — A csillagokhoz? Ezek igen halvány fényben pislognak. — A holdhoz? E hasonlat még talán, szomorú hallgatók, csak hogy itt egy kis különbség van: a hold fog, telik mint kedve jó, a boldogult mindig tele volt. Amen.“ Requiescat in pace!

— **Minister:** Szörnyű fejfájásom van ma: rendkívüli ostobául kell hogy kinézzek! Tanácsos: Kérem, csak mint máskor!

— **A gyanakodó.** Valaki meglátogatott egy gazdag fukar embert, ki éppen légyfogdosással volt elfoglalva. Sok ide-oda kapdosás és fáradság után sikerült az öregnek egy legyet hálójába keríteni, melyet azonnal czukorszelenzéjébe rejtett. E sajtáságos manővers okáról kérdeztetvén vendége által, meglepődött mosolylyal felel: „Szívesen megmondom az okát. Ime, ha holnap reggel e szelenzét kinyitom s a bezárt légy nem lesz többé ott, akkor bizonyosan tudom, hogy gazdasszonyom czukrot lopott.“

— **Ingerkedő kérdések.** Minő fának nincsenek ágai? (Az árbozfának.) — Mi a különbség az uzsorás és szobaleány között? (Az be — ez kiséper.) — De hát mi a különbség a Krupp-ágyu és egy borvirágos orr között? (Hm! ismét a némethez kell forduljak! Az tehát Essen — ez Trinkenből jö. A Krupp-ágyuk tudvalevőleg Essenből származnak.)

NAPI ESEMÉNYEK.

— **Szent-Imre-ünnepély.** A derék és hazafias érzelmű kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kolozsvári róm. kath. M. Terézia-finövelde (Convictus Nobilium) folyó hó 5-én Sz. Imre herceg napján ének, ze-

ne- és szavalatokból álló vallás-nemzeti ünnepélyt rendezett. A lélekemelő ünnepélyt válogatott közönség hallgatta végig. Ott voltak: gr. Eszterházy Kálmán főispán, Páll S., kir. főigazgató, Simon E., polgármester, Veszely K., és Dr. Éltes K., kanonokok, Gáll L., igazg. tanácsos, dr. Farkas L., és Finály H., egyetemi tanárok, Biasini D., igazg. tanácsos. Filker E., dr. Mály I., stb. A szereplő növendékek közül különösen kiváltak: Fejér S., Wittich K. és gr. Eszterházy Dénes. A minden részében teljesen sikerült ünnepélyről a díszes vendégsereg megelégedése — és elismerésének nyilvánításával távozott. A szereplő ifjak emlékében ez ünnepélyt dr. Éltes K., Simon E., és az igazgató jutalmak kiosztásával örökítették meg.

— **Csik-szent-Királyról** 1878. nov. 5-ről írják lapunknak: Tegnap temetők el főtisztelendő Ráduly Ferenc érdemesült alesperes-plébános urat, ki három évi kinteljes szenvedés után, Mindszenten, éppen mindszentek ünnepén, délelőtt 10 órakor költözött át az örök Bíró elé. Mélt. Nagy Lajos czimz. kanonok és ker. főesperes ur végezte fölőtte a gyász-szertartást. — Temetés után, a papság és hívek a templomba vonultunk, a kanonok főesperes ur a szöszökre lépett, s még mindég csengő erőteljes hangon, ezen jelíggel: „loquar in amaritudine animae meae“ — boldogult bajtársa felett egy szép és megható emlékbeszédet tartott. A fentkölt lelki szónok szépen kiemelte paptársának a lelkipásztorkodás terén szerzett főbb érdemeit; meghatottan esetelte azon mindenki által bámult példás keresztényi türelmet, melyet a boldogult hosszas, önmagával tehetetlen, súlyos betegségében tanusított; megköszönte Ráduly Elekné, szül. Rancz Rózália urasszonynak, hogy a megboldogultat oly önzetlen és páratlan önmegtagadással ápolta: végül elbucszattatta a már néma halottat paptársaitól és volt jó híveitől, s aztán teljes segédlettel bemutatta érte Istennek a vérontásnélküli legszentebb áldozatot. — E gyász-alkalomra a kerületi papság, a távolság és kellemetlen idő daczára is, szépen sorakozott; még a kásonyujfalvi György György bátyánk is, hogy az elhunyt iránti kegyeletadóját lerohassa, gyengélkedése daczára, ájtott a nyergesen. — Szép volt tőle.

Adjon Isten az elhunytnak örök nyugalommal! Reméljük is, hogy az isteni ígéret szerint: „mivel sokakat az igazságra oktatót, fényleni fog mindég és örökké!“
Ferenczi.

— Amit az emberek a művelődés érdekében társadalmilag cselekesznek, örvendetes mozzanatoknak jélez. A társulati üléseknek egész tömegét sorolhatjuk fel s köztük 1) a földrajzi társulatát, melyen Berecz A. megemlékezett a meghalt hírneves Petermann tudósról, Vámbéry Ar. értekezik az afghánokról és Erdődy a Balkán félsziget jelen változásairól; 2) felhozhatjuk a Kisfaludi társaság gyűlését, melyen Szász Károly néhány költeménye, Pasteier Gy. értekezése a művészi és nem művészi utánzásról és György Vilmostól Milton „Elvesztett paradicsoma“ első éneke elejének fordítása olvastatott fel, és György V. felszólított a fordítás folytatására és befejezésére; 3) a győrvidéki tanító-egylet gyűlését, melyen több törvényszéki,

káptalani és más hivatali egyén jelenlétében értekeztek Magyarország nevelési történetének mozzanatairól és a faiskola kérdéséről; volt itt mintatanítás a számtanból s tanszer- és kézimunka-kiállítás. Jövőre értekezni fognak e gyűlésen a házi-ipar tanításáról s végül többen 17 drb ezüst frtot adtak az egylet céljainak előmozdítására. Boldog néptanítók, kiknek munkálkodása ennyire gyamolítottak! bezzeg az alsó-fehérmegyei tanítók ezzel nem dicsekedhetnek! Jellemző, de nem a tanítókra nézve; 4) a nyitra megye-bajmóczi néptanítói fiókegylet gyűlését, melyen a folyóügyeken kívül a tanítóegylet által kiadott s a babonáságot kiirtani célzó népszerű folyóirat első száma osztatott ki; ezzel kapcsolatosan intézkedések tételnek azon akadályok legyőzésére, melyekkel tanítónak és egyletnek küzdenie kell; 5) a kolozsmegyei tanítótestület közgyűlését, melyen az elnöknek tartalomdus megnyitóján és a titkári jelentésen, értekezések felolvasásán és mintatanításon kívül, elintéztetett még a „Család és iskola“ czimű nevelészetit lap ügye is. A nevelésügy további mozzanataiul említhetjük fel 1) hogy az orsz. polgári iskolai tanegylet választmánya azért akar a közoktatásügyi miniszternél kérelmezni, hogy a polgári iskolákban csak középiskolákra képesített tanárok alkalmaztassanak, ami természetesen magával hozná a budai polg. iskolai tanítóképző megszűnését is; 2) hogy a londoni egyetem tanácsától készített és a belügyministertől megerősített határozat szerint az egyetemnek minden, a gradusokat, kitüntetések és jutalmazásokat illető törvényei ugy a nő, mint a férfijelöltekre nézve érvényesek; 3) hogy jul. 15-én az angol parlament egy törvényjavaslatot fogadott el, mely szerint az irlandi (protestans) államegyház bevont vagyonából egy millió font str. elkülönítendő és a másodfoku nálunk középtanodai oktatás támogatására fordítandó. Ennélfogva az alkirály felhatalmaztatott, hogy középiskolákat, melyeket eddig csak a clerus kezelt, állíthasson vagy a meglévőket segítse, miért ez utóbbiakat állami bizottság vizsgálja meg. A vallás tanítható, de a vallástán kizáratik a vizsgálat tárgyai között általában az állam részéről nem lesz rá semmi tekintet. Elég sajnós! 4) hogy a Bukarestben székelő román „Erdélyi társaság“, melynek célja az erdélyi román ifjak neveltetése, az elmúlt nyáron elhatározta, hogy egy másik ezen együlethez hasonlót állít fel, melynek célja lenne gyűjtés útján anyagi eszközöket teremteni s a macedoniai nagy számú románság nevelése által ezeket a bolgár vagy görög elembe való olvadástól megmenteni. Nem volna-e jó nekünk Erdélyben az oláhországi magyarság érdekében hasonlót tenni? 5) hogy a zirczi cisterciarend a sz. gothárdi apátságot átvette azon kötelezettséggel, hogy a bajai főgymnasiunot ellátja; ezen iskola átvétele a jövő évben történik s a rend kebeléből egyelőre csak hét tanárt ad, a többi állást ideiglenesen világiak töltek be.

— **A találmányok köréből** említést érdemel 1) Dr. Thanhoffer L. pesti egyetemi tanár sphymograph-ja (pulsus-jelző), mely ugyan a Marey-félének átalakítása, de annyira kitűnő, hogy Voith hires müncheni tudós, kinek az eszközt Thanhoffer utközben bemutatta, rögtön ezt vette használatba; 2) hogy egy aradi borkeres-

kedő akcióportlandi cementtel téglából két 500 akónyi boros hordót építtetett, melyek a czélnak tökéletesen megfelelnek s igen csekély tért foglalnak el. 3) New-Jorkban sikerült egész városrészeket egyetlen központból fűteni; ugyanis a központban felállított gőzkazánból a gőz csövek segítségével vezetetik a házakba. A berendezés 8 szobás lakásnál 300 frtba kerül, s végre 4) mint nagyszerű műveletet soroljuk ide a selmecbányai nem régen megnyitott II. József altárnát, mely 40 méterrel hosszabb a Mont-Cenis alagutnál, azaz 10538.5 meter és 4 millió 500 ezer frtba került.

Emlékezzünk meg a szeretet nyilvánulásairól is. Az éjszak-amerikai papság felebaráti szeretetét és kötelességérzetét követvén, a sárgaláz folytán eddig 1 püspököt, 26 áldozárt és 17 apácát veszített köréből.

A bécsi egyetem miskolci és egri tanulóit a tandíj alól felmentette, nálunk ez nem történt.

De ha megvannak a nemes lelkekből eredt tények, megtalálhatjuk a roszakarát tényeit is. Így az olaszok a Rómába menő spanyol zarándokokat Civita-Vecchiában hosszabb ideig nem hagyták kiszállani, utóbb pedig a zarándokok által hozott ajándékokat és podgyászokat tartották vissza úgy, hogy ezeknek a tisztelgést a pápánál el kellett napolniok; majd meg a garantia-törvényt megszegve a pápa részére jövő küldeményeket megvámolják, úgy tudjuk, hogy a hajó, melyen a zarándokok jöttek, kárpótlást követel az olasz kormányon. Jellemző! De nem kevésbé jellemzők a nagy éhség eseményei Kaschimirban, hol közel 9200 ezer ember s tehát a lakosság fele esett már eddig áldozatul. Egész falvak a szó szoros értelmében kihaltak. Ezen nagy pusztulásnak oka azország uralkodója: Mahasadja, ki a legjövendelmézőbb iparágakat monopolizálja, de még a földet és terményét is magáénak vallva, a nyomor kitörésekor az egész ország gabonáját összeszedette és a gazdagoknak drága áron eladatta. A szegényeket pedig nemcsak nem segíti, de még a közlekedési utakat is elzáratta, úgy, hogy sem kimenni az országból, sem oda élelmet bevinni csak nagy bajjal és költséggel lehet. Mahasadja ama nagy összegt, amelyet így nyert, háremére szokta költeni.

— A városi képviselőtestület e hó 14-én igen élénk gyűlést tartott, melyen 1) az okt. 8-án a polgármesteri és tanácsosi választás céljából tartott gyűlés jegyzőkönyve hitelesített és a megválasztott két új tisztviselő fizetése okt. 1-től kezdődőleg utalványoztatott; 2) az erdő megbecsülésére s az ennek eredményéhez képest megejtendő vágatás eszközzésére a gyűlés hét tagból álló bizottságot küldött ki, Grosz Imre erdőügyelő fizetésjavításért benyújtott kérvényét pedig egyelőre elutasította; 3) az önkéntestűzoltóegyletrészére a borkoreszmálási jog alapján begyűlt összegnek megtörtént kifizetését jóvábagyta s az elnöket utasította, hogy jövőben az esedékes összegeket mindig kifizesse; 4) a hajduk nyári ruhájára fordított 55 frt tulkiadásnak a jövő évi költségvetésbe való fölvételét elhatározta; 5) néhai Kovács Elek házának

eladási ügyét végleg elintézte; 6) az év. ref. templom tornyában a város gondozása alatt levő óra gondviselője innen eltávozván, Dengeleginek 1878 dec. hó végéig 10 frt remuneratíót utalványozott, jövő újévtől kezdve pedig egy rendes órahuzó beállítása iránti lépések vételére előleges jelentés mellett elnöklő polgármestert fölhatalmazta; 7) az egészségügyi bizottságba Weiss Kálmán izr. főorbbít és Avéd Jakó gymn. tanárt megválasztotta, s az üresedésben levő szülésznői állomást betöltötte.

A gyűlés további folyama viharos volt. A képviselőtestület izr. tagjai kérvényt nyújtottak volt be az iránt, hogy a hetivásár szombatról más napra helyeztessék át; azonban más ügyek tárgyalásai által különben is fölizgatva levén a kedélyek, ezen ügy még inkább fokozta az ingerültséget, miért is kérvényezők kívánatára az ügy levétetett a napirendről. A kisebb polgári peres ügyekben való bíraskodás szintén nagy vitát idézett föl. Tíz tag azt indítványozta, hogy két községi bíró választassék meg e czélra s a jelenlegi bíró mellözésével két új egyénre ruháztassék ezen hivatal. A kérdés több heves szónoklatra nyújtott alkalmat, végeredmény mégis az lett, hogy megmaradott az eddigi egy bíró: Gazda János. Ez alatt a gyűléstermet többen elhagyták a nélkül, hogy a napirend ki lett volna merítve s intézkedni lehetett volna a többi tárgyak ellátásának idejéről és módjáról.

Sajnálatra méltók az ily jelenetek, melyeknek a polgármester ur úgy veszi elejét, ha ismert szakértelemével kellő erélyt párosít s nem engedi, hogy személyeskedés és tulhevesség a rendes tanácskozás menetét medréből kisodorja.

— **Bosznia és Hercegovina** occupatiója már be van fejezve. Katonáink nagy része ismét a hazai földre családi tűzhelyhez tért vissza. Most az elfoglalt két tartomány polgári kormányzásának szervezése foglalkoztatja a kormányt. Ferencz József ő Felsége amnestiát adott a boszniai és hercegovinai lázadóknak, kik most tömegesen térnek vissza azon helységekre, honnan harczi hív kiragadta őket.

— A „Haladás“ című helyi lap néhány heti szünetelés után — melyet nyomdai viszonyok okoztak — ismét megjelenvén, lapunkról elismerőleg emlékezik meg. Mi is üdvözljük az újult erővel kezdett pályán s kívánunk sok sikert a közügyi kérdések körül fölvállalt munkásságban, melyre mainapság a vidéki lapoknak is elég tágas tér nyílik.

PÁLYÁZAT.

Sz. 1419/a. 612—1878. A nagyszebeni kir. róm. kath. Terézárva-házban egy magyar és német tannyelvű tanítói állomásra, melylyel 450 frt rendes évi fizetés és lakás, a kertészet és kézimunka oktatásáért 100 frt, a nevelői teendőkért 176 frt 40 kr évi jutalom van összekötve, folyó 1878 dec. 21-ig az alólírt hivatalhoz benyújtandó pályázat nyitattik.

Kolozsvárt, 1878 nov. 9.

Az erd. róm. kath. státus igazgatótanácsa.
Páll Sándor, Ifj. Filker Elek,
alelnök. titkár.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA.
Szerkesztőtársak: AVÉD JAKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. betüivel Gyulafehérvárt.